

7 OM EN SØNDAG

Har grundloven en ånd?

Næste søndag er det grundlovsdag. Det er en festdag, men hvad er det, der fejres? Har grundloven en ånd, eller er den bare en samling paragraffer?

For nogle år siden blev jeg spurgt, om jeg ville holde foredrag i en sognegård i udkanten af Aarhus. Foredraget skulle handle om "Grundlovens ånd". Men har grundloven overhovedet sådan en?

Det er i hvert fald klart, at grundloven er noget særligt. Hvert år fejrer vi grundloven den 5. juni, på Grundlovsdag. Den dag, da Frederik VII underskrev 1849-grundloven og den dag, da Frederik IX underskrev 1953-grundloven, vores nuværende grundlov. I år falder grundlovsdag på næste søndag. Politikerne vil den dag drage land og rige rundt og hylde grundloven. Dannebrog vil blive hejst i kolonihaverne og hos de af os, der derhjemme har en flagstang og et flag, som vi er glade for at se folde sig ud i vinden.

Der er noget højtideligt ved grundloven. Noget, vi ikke forbinde med andre af landets love. Hvem ville for eksempel finde på at fejre fødselsdagen for statsskatteloven, momsloven eller færdselsloven? Og er der mon overhovedet nogen, der ved, hvornår disse fødselsdage falder?

Men grundlovens ånd? Findes den? Er der noget sammenhængende samfunds- eller menneske-

syn bag grundloven? Spørgsmålet er af to grunde ikke helt let at besvare. For det første fordi grundloven er et juridisk kludetæppe. Mange af grundlovens bestemmelser står næsten uforandret helt tilbage fra 1849.

Andre er kommet til ved grundlovsændringerne i 1866, i 1915 og i 1953. Som et hus, der er blevet bygget om flere gange, kan det være svært at sige, hvilken stil huset egentlig har.

Den anden grund til, at det ikke er helt let at få hold på grundlovens ånd, er, at grundloven er et resultat af politiske kompromisser. Intet parti har skrevet grundloven ud fra sit eget program. Ved grundlovsændringer har man altid lagt stor vægt på, at så mange partier som muligt stod bag. Derfor er grundloven heller ikke udtryk for en entydig værdiopfattelse eller ideologi.

Alligevel kan man sige, at grundloven hviler på i hvert fald to grundlæggende principper, som er nerven i vores demokrati, retsstat og folkestyre. Det første princip er, at magten udspringer af folket, og at den skal udøves inden for lovens rammer. De, der har magten, skal kunne kontrolleres og drages til ansvar. For os danske-

re er det en selvfølge, men man skal ikke mange tusinde kilometer uden for landets grænser eller mange år tilbage i historien for at se, at der er tale om noget helt særligt.

Princippet om demokrati, retsstat og folkestyre finder udtryk i grundlovens regler om, at det er vælgerne, der ved frie valg vælger medlemmerne til Folketinget.

Folketinget har så sammen med regeringen magten til at vedtage de love, som borgerne skal rette sig efter. Hvis Folketinget er utilfreds med regeringen, kan tinget til enhver tid afskedige ministrene. Hvis vælgerne mener, at Folketingets medlemmer ikke gør det godt nok, kan de vælge nogle andre repræsentanter ved næste folketingsvalg. På den måde står Folketingets medlemmer til syvende og sidst til ansvar over for folket. Uafhængige domstole har til opgave at sikre, at magten udøves inden for lovens rammer. På papiret ser systemet næsten perfekt ud.

I virkelighedens verden fungerer det ikke altid helt så godt. Men selve princippet om, at magten legitimeres af folket, at magthaverne kun er magthavere, så længe folket vil, at magten er bundet af loven,

I dag af
Jens Peter
Christensen

Jens Peter Christensen har siden 1. feb. 2006 været højesteretsdommer. Forinden var han professor i stats- og forvaltningsret ved Aarhus Universitet. Forud herfor var han ansat i centraladministrationen.

Han var formand for det såkaldte "Spindoktorudvalg", der i 2004 afgav betænkningen om embedsmænds rådgivning og bistand til regeringens og dens ministre (bet. 1443/2004).

Han har endvidere været formand for forskellige lovforberedende udvalg.

Han er uddannet som cand.scient. pol. (1982), lic. jur. (1990), cand.jur. (1992) og dr.jur. (1997). Men man kan godt forstå, hvad han siger...

7 om en søndag bliver skrevet på skift af: Claus Bryld, Emilia van Hauen, Jens-Peter Bonde, Elisabeth Dons Christensen, Bente Troense, Jens Peter Christensen og Lone Nørgaard

og at magthaverne kan drages til ansvar, hvis deres magtudøvelse går over gevind, ja, det er en grundpille i den danske grundlov.

Det andet fundamentale princip i grundloven er, at borgerne er sikret et vist minimum af rettigheder. I grundloven er der navnlig tale om to typer. Den ene type er de politiske frihedsrettigheder: Ytringsfriheden, foreningsfriheden og forsamlingsfriheden.

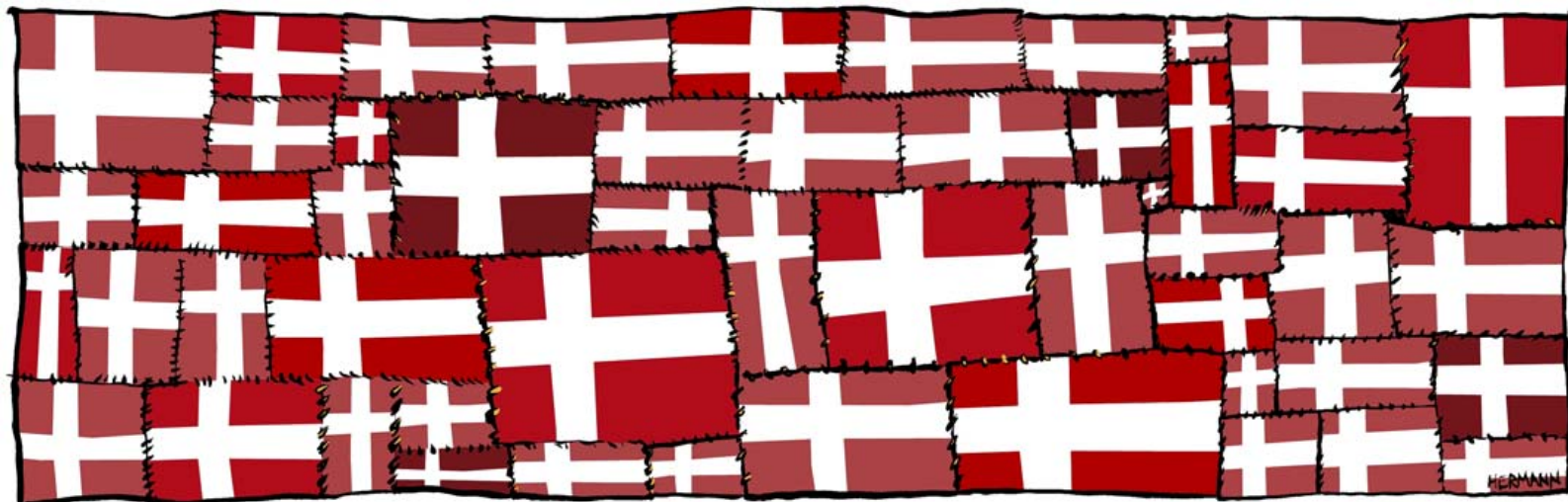
De politiske frihedsrettigheder skal sikre, at demokratiet kan fungere. Grundlovens regler om folkeafstemninger og frie valg til Folketinget ville ikke være meget værd, hvis vi ikke som borgere var sikret retten til frit at diskutere politiske spørgsmål, danne politiske partier og foreninger og mødes i forsamlinger.

Den anden type frihedsrettigheder er reglerne om den personlige frihed og om boligens og ejendomsrettens ukrænkelighed. Reglerne om disse frihedsrettigheder – der i realiteten handler om, hvorledes og under hvilke betingelser rettighederne lovligt kan reguleres – skal først og fremmest beskytte det enkelte individ mod vilkårlige overgreb fra statsmagten.

Grundloven er en samling paragraffer. Men grundloven er ikke kun jura og teknik. Grundloven handler i høj grad om holdninger og værdier. Grundloven danner rammen om vort demokrati, retsstat og folkestyre. På den måde giver det mening at tale om grundlovens ånd.

En opinionsundersøgelse i forbindelse med grundlovens 150-års jubilæum i 1999 viste, at under en tredjedel af den voksne befolkning har læst i grundloven. Alligevel mente hele 77 pct. af borgerne, at grundloven sikrer demokratiet i Danmark.

Det er godt at vide, at man ikke behøver at være jurist eller skriftklog for at kunne forstå grundlovens værdi.

STIKPILLEN

Stikpillen

God søndag og velkommen til "Stikpillen." Mit navn er Farshad Kholghi, og jeg er avisens undersøgende reporter.

Jeg løber alt, hvad jeg kan, og på samme tid indtaler jeg denne stikpille på min diktafon. Panisk kigger jeg mig tilbage for at se, om min forfølger stadig er efter mig, og til min store ærgrelse ser jeg hans skygge indhente mig som altfortærende lava. Hvordan jeg er havnet i denne situation? Det hele begyndte for en uge siden: Jeg ville dække de autonomes besættelse af en tom bygning på Refshalevej på Holmen i København. Det vrimlede med rigmandsbørn, der på grund af hormonelle reaktioner havde vendt deres rige forældre ryggen – dog stadig med ugentlige hjemmebesøg for at få lommepen-

ge og for at få vasket deres slidte jeans og nittehalskæder af den filippinske barne pige. Politiet stod høfligt lidt længere nede ad Refshalevej og kiggede på invasionen af den private grund, mens de nød solskinnet. Situationen mindede mig om den berømte turistplakat, hvor en dansk politibetjent holder trafikken tilbage, så en andefamilie kan krydse gaden i sikkerhed. Her var andefamilien blot skiftet ud med en horde af besættelse.

Jeg prøvede at komme i tale med besættelserne; men de så mistroiske på mig. Så fandt jeg en lille Christiania-hund, der lignede en rotte, og satte den op på min skulder. Derefter vikledede jeg mig ind i noget farvestrålet stof, som jeg fandt på jorden.

En autonom kiggede grundigt på mig og råbte: »Det er jo Erik Clausen!« En anden kiggede også; men hendes konklusion var ganske anderledes: »Nej, det er Anne Marie Helger!« skreg hun begejstret.

De insisterede på, at jeg – eller rettere Anne Marie Helger – skulle holde en støttetale for dem. Efter min holdningsløse tale var det tydeligt at se, at de alligevel havde luret mig af.

»Du er jo ikke Anne-Marie Helga!« var der én, der råbte.

Nej... Indrømmet... Øh... Jeg er ... fremstammede jeg og var parat til at løbe min vej, da en af besættelserne råbte:

»Du er jo Johanne Schmidt-Nielsen fra Enhedslisten!«

Hvad? spurgte jeg.

FARSHAD KHOLGHI

»Jo, det er jo den samme tale, du holdt til Enhedslistens årsmøde...«

Imens jeg sad på besættelsernes skuldre og blev tiljublet af dem, tænkte jeg på, hvordan det kunne være, at så mange unge mennesker i al offentlighed og i fuldt dagslys kunne trænge ulovligt ind på en privat grund og "bare" holde en fest, uden at ordensmagten greb ind. Jeg kom hjem og skrev en klumme om, hvordan både terrorister, rockere, smuglere og andre kriminelle folk fra nu af ville klæ-

de sig ud som besættelse – og så i ro og fred begå kriminelle handlinger uden at blive forstyrret af ordensmagten. Da jeg var færdig med klummen om de autonome, skrev jeg en anmeldelse af Helle Thorningssens nye samtalebog, hvor hun ganske forsigtigt og harmløst fortæller om ingenting og understreger, at hun bare er... ok.

Disse skrivelser er grunden til, at jeg lige nu løber for mit liv. For en halv time siden gik jeg ned for at hente noget kaffe fra kiosken, da en mand truede mig.

»Din borgerlige hund. Bare vent! Når vi tager magten i Danmark, så er du færdig med at gøre grin med de røde!« råbte manden.

Først var jeg sikker på, at det var enten Ib Michael eller formanden for Det Muslimske Trossamfund. Men det var det ikke.

Jeg løber og kigger mig tilbage og ser, at Socialdemokraternes Henrik Sass Larsens med fråde om munden er i hælene på mig...